

De Katrol

Studie- en gezinsondersteuning
aan huis

vzw De Katrol
Katrien Sabbe
8 maart 2024

Opgroeien

Inhoud

1.	Inleiding: maak kennis met de praktijk	3
2.	Praktijkbeschrijving	4
2.1.	De aanleiding: probleem- en vraagstelling	4
2.2	Voor wie: doelgroep	5
2.3	Wat wil je bereiken: doelen	6
2.4	Uitgangspunten van je praktijk	8
2.5	Opbouw van je praktijk	11
2.6	Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links	14
2.7	Verwante praktijken	15
3.	Onderbouwing	16
3.1	Theoretisch kader	16
3.2	Argumenten op basis van onderzoek	18
4.	Voorwaarden voor uitvoering	22
4.1	Competente medewerkers	22
4.2	Kwaliteitsbewaking	23
4.3	Ruimte en infrastructuur	24
4.4	Kostprijs	24
4.5	Overdracht en implementatie	25
5.	Bronnen	29
6.	Contactgegevens	30

1. Inleiding: maak kennis met de praktijk

De Katrol biedt **studie- en gezinsondersteuning** aan huis bij kwetsbare, kansarme gezinnen.

Studenten uit sociaal-pedagogische opleidingen gaan 2 tot 3 keer per week aan huis om het gezin te ondersteunen bij hun hulpvraag of noden. Ouders kunnen met verschillende vragen of moeilijkheden worden geconfronteerd zoals: de verwachtingen op school niet begrijpen, administratie niet kunnen lezen of niet begrijpen, een gebrek aan netwerk waar ze als ouder een beroep op kunnen doen, gedragsmoeilijkheden bij de kinderen, leermoeilijkheden bij kinderen, opvoedingsvragen of moeilijkheden, financiële moeilijkheden, relationele moeilijkheden, huisvestingsproblemen, gezondheidsproblemen enz. De Katrol kan zeker niet alles oplossen, maar kan als organisatie wel de brug vormen tussen wat de noden zijn bij de gezinnen thuis en wat het aanbod is binnen de stad of maatschappij.

De spilfiguur bij De Katrol is de **ankerfiguur**. De ankerfiguur is de vertrouwensfiguur van het gezin en de stagebegeleider/coach van de student.

Een lokaal bestuur of een organisatie die ervoor kiest een Katrolwerking op te starten, stelt de ankerfiguur aan.

Als ankerfiguur en als student fungeer je daarna als **bruggenbouwer** tussen het gezin en de rest van de maatschappij. Je koppelt de noden en hulpvragen die je vaststelt bij het gezin aan het bestaande aanbod binnen de stad of gemeente. Je investeert in het opbouwen van een netwerk rondom het gezin, zowel professioneel als individueel, afhankelijk van de noden van de gezinsleden. Dat doe je vanuit een empowerende visie waarbij de gezinsleden in hun kracht worden gezet en worden ondersteund in het opbouwen van een vangnet waar nodig.

Het meest bijzondere aan de praktijk is dat je als organisatie kan inspelen op heel wat **verschillende niveaus**. Je werkt zowel met de kinderen als met de ouders, je bent een bruggenbouwer tussen het gezin en de rest van de maatschappij, je kan jouw steentje bijdragen in de professionalisering van toekomstige hulpverleners, leerkrachten, orthopedagogen, psychologen, ergotherapeuten, coaches... en tegelijkertijd investeer je in een sterkere maatschappij. Wanneer kinderen hun talenten kunnen ontplooiën en hun potentieel kunnen bereiken, als volwaardig lid kunnen opgroeien in de maatschappij, dan betekent dat een grote winst voor de maatschappij op lange termijn.

De naam De Katrol komt vanuit de visserij en verwijst naar het werktuig dat via een minimum aan inspanning een zware last kan verzetten. Dat is precies wat de organisatie wenst te doen.

In 2014 werd vzw De Katrol Oostende erkend als expertisecentrum met als opdracht de uitrol en kwaliteitsbewaking van de methodiek in Vlaanderen. Tot nu toe zijn er meer dan 35 Katrolwerkingen actief in meer dan 50 steden of gemeenten in Vlaanderen en 1 werking in Rotterdam.

2. Praktijkbeschrijving

2.1. De aanleiding: probleem- en vraagstelling

Opgroeien en leven in een situatie van kansarmoede heeft zowel op korte en middellange als op lange termijn gevolgen voor kinderen en hun ouders.

Kinderen voelen zich ongelukkig, maken zich zorgen, zijn angstig, ervaren dat zij anders zijn dan kinderen die het beter stellen. Zowel fysieke als psychische klachten komen bij kinderen en ouders die leven in kansarme situaties vaker naar voren.

In dergelijk milieu opgroeien zorgt voor minder maatschappelijke en sociale participatie (zoals vrijetijdsbesteding, sport, cultuur enz.), maar evenzeer voor materiële deprivatie, gebrek aan normatieve integratie en gemis aan toegang tot sociale grondrechten, wat op termijn ook sociale uitsluiting met zich kan meebrengen.

Kinderen die opgroeien in armoede ondervinden negatieve effecten op hun schoolprestaties en die gevolgen zetten zich door naar het al dan niet afstuderen en het verdere levensverloop als volwassene.

In Oostende wordt 26,9% (2021) van de kinderen geboren in een kwetsbaar, kansarm gezin. Ter vergelijking: in 2018 lag het cijfer nog op 34,2% van de kinderen die geboren werden in een kwetsbaar gezin. In Vlaanderen gaat het om 1 op de 8 kinderen (Vangampelaere, 2022). Afhankelijk van de regio, stad of gemeente variëren die cijfers. Algemeen kunnen we stellen dat die cijfers te hoog liggen.

Het idee voor de werking ontstond op 17 oktober 2002 in Oostende. Tijdens die Werelddag van het Verzet tegen Armoede stond het thema onderwijs centraal en kwetsbare ouders gaven aan dat zij wilden dat hun kinderen het beter zouden stellen dan zichzelf en dat een **diploma** daarbij **zou kunnen helpen**. Daarnaast uitten zij de wens dat hulpverleners en leerkrachten hen zouden leren kennen. Dat professionals zouden ophouden met altijd over hen heen te spreken en **meer met hen in gesprek** zouden gaan.

Op basis daarvan kwamen enkele ervaren welzijnswerkers (Mieke Verhulst en Jean-Pierre Markey) tot het concept van De Katrol en werd in 2004 vzw De Katrol opgericht. Een systeem waarbij studenten, toekomstige hulpverleners en leerkrachten kwetsbare gezinnen zouden ondersteunen bij hun noden en moeilijkheden.

Bij ouders stellen we vast dat een verschil in culturele waarden en normen, maar ook heel vaak in taal, zorgt voor ontzettend veel **misverstanden en problemen** die er eigenlijk helemaal niet hoeven te zijn. Die bewering gaat niet alleen op voor mensen met een migratieachtergrond. De taal die professionals spreken of schrijven is vaak onverstaanbaar. Anderen begrijpen vaak de prioriteiten die kwetsbare gezinnen stellen niet.

Doordat ouders, maar ook professionals, zich onbegrepen voelen ontstaat er een kloof tussen beide werelden. Die kloof zorgt ervoor dat kansen niet worden gegrepen, dat rechten niet (kunnen) worden toegekend en dat er een verhaal blijft bestaan van constante weerstand.

De Katrol treedt daarbij vaak op als 'vertaler', bemiddelaar, **bruggenbouwer**. De ankerfiguur en/of studenten gaan samen met de ouder op pad naar de school, een sociaal huis, de arts, consulent... en zorgen ervoor dat het gesprek voor beide partijen zo goed mogelijk kan verlopen. De ankerfiguur/student bereidt op voorhand het gesprek met de ouder voor, ondersteunt de ouder tijdens het gesprek wanneer dat zou vastlopen, koppelt na het gesprek alles nog eens terug naar de ouder. Op die manier kunnen we ervoor zorgen dat er minder belangrijke informatie verloren gaat en dat verwachtingen van beide partijen kunnen worden ingelost.

Dat geeft zowel de professional als de ouder meer het gevoel dat ze kunnen samenwerken en dat er naar elkaar wordt geluisterd. Daarmee willen wij niet beweren dat alles daarna van een leien dakje loopt, maar beide partijen hebben elkaar zo wel gehoord en begrepen. Keuzes en beslissingen kunnen zo meer doordacht en gefundeerd worden gemaakt.

De studenten die bij de organisatie stage lopen leren kwetsbare gezinnen kennen en zien de **drempels** die zij ervaren in het dagelijkse leven. Toekomstige leerkrachten zien hoeveel moeite het kan kosten voor ouders om de agenda te lezen en te begrijpen, zij zien met eigen ogen hoe het komt dat huiswerk niet altijd wordt gemaakt, hoe het komt dat de sportzak niet in orde is, de factuur niet betaald is of de ouders niet op het oudercontact raken. Toekomstige hulpverleners zien hoe het komt dat ouders niet of te laat op hun afspraak verschijnen, waarom bepaalde (financiële) prioriteiten worden gesteld enz. Die toekomstige leerkrachten en hulpverleners staan straks zelf op de werkvloer en kunnen de kennis en het inzicht dat ze hebben opgedaan tijdens de stage inzetten om de drempels of problemen aan te pakken of te vermijden.

Doordat er meer begrip is of kan zijn, kan er ook meer betrokkenheid groeien. Het optreden van De Katrol als bruggenbouwer (zowel door de ankerfiguren als door de studenten) heeft als finale doel, op lange termijn, om vroegtijdig schoolverlaten, uitval, polarisatie en radicalisering tegen te gaan.

2.2 Voor wie: doelgroep

De Katrol biedt ondersteuning bij kwetsbare, kansarme gezinnen. We letten op de SES-indicatoren, maar die vullen we ook aan met een aantal andere criteria. We brengen bijvoorbeeld ook het netwerk en de context van het gezin in rekening. Heeft het gezin mensen bij wie ze terecht kunnen met hulpvragen of noden? Zijn er al andere hulpverlenende instanties bij het verhaal betrokken? We stellen vast dat mensen vaak door het gebrek aan een netwerk (professioneel dan wel persoonlijk) in een kwetsbare situatie terechtkomen. Wanneer een gezin beschikt over een uitgebreid netwerk, waarbij de ouders een beroep kunnen doen op anderen indien nodig, dan zie je dat er vaak meer veerkracht is en dat het gezin veel sterker staat en dus veel sneller uit een moeilijke situatie raakt. We ondervinden dat er ontzettend veel gezinnen een zeer beperkt tot geen netwerk hebben. We zien dat bij zowel autochtone gezinnen als bij nieuwkomers of gezinnen met een migratieachtergrond. Bij vele autochtone gezinnen gaat het vaak om verbroken relaties en familiebanden. Bij nieuwkomers stel je vast dat ze misschien in hun land van herkomst wel familie en vrienden hadden, maar hier vaak zeer geïsoleerd leven.

Wij bieden ondersteuning over alle netten heen, wij selecteren niet op geloof, origine of statuut.

De doelgroep kan op verschillende manieren worden aangemeld. Het lokale bestuur van de Katrolwerking bepaalt welke kanalen dat zijn – via onderwijs, sociale partners, op eigen initiatief van de ouder of opvoeder, of een combinatie aan kanalen.

Een belangrijk gegeven dat alle Katrolwerkingen bindt, is dat een doorverwijzende dienst ons pas de contactgegevens van de ouders mag bezorgen als de ouders er zelf mee akkoord gaan. Wij starten niet op indien de ouders er niet voor openstaan.

De doelgroep van De Katrol bestaat uit kwetsbare, kansarme gezinnen met schoolgaande kinderen in het basisonderwijs (kleuter en lager). De SES-indicatoren zijn, zoals al vermeld, een leidraad, maar sluiten andere criteria niet uit. Zo is het ontbreken van een netwerk evenzeer een criterium waar de ankerfiguur rekening mee houdt.

Een belangrijk criterium voor elke Katrolwerking is dat De Katrol geen synoniem is voor huiswerkbegeleiding. Er moeten meer noden zijn binnen het gezin dan alleen het begeleiden van het huiswerk. Het expertisecentrum geeft dat ook duidelijk mee voor, tijdens en na de opstart van een nieuwe Katrolwerking, zodat het bestuur een bewuste keuze maakt om een dergelijke werking op te starten.

Wanneer de ankerfiguur inschat dat de hulpvraag van het gezin niet aansluit bij het aanbod dat De Katrol het gezin kan bieden, of het gezin niet aansluit bij de selectiecriteria, gaat de ankerfiguur wel nog samen met de ouder op zoek naar waar die dan wel terecht kan. Bijvoorbeeld bij 2 hardwerkende zelfstandigen die nood hebben aan iemand die helpt bij het huiswerk van de kinderen, zal de ankerfiguur nagaan of de school van het kind studie of hulp kan aanbieden of helpen zoeken naar een privéleerkracht. Ook wanneer het gaat om kinderen met gediagnosticeerde leerstoornissen of specifieke beperkingen zullen wij het gezin niet meteen opnemen, toch niet als er geen andere hulpvragen of noden zijn. We zullen wel met de ouders op zoek gaan naar welke diensten of organisaties hen wel kunnen helpen.

Naast de gezinnen die ondersteuning krijgen, horen ook studenten, toekomstige hulpverleners en leerkrachten tot onze doelgroep. We willen die groep mensen, die aan de vooravond staan van een carrière in het werken met mensen, onder wie ook kwetsbare en kansarme kinderen, jongeren en volwassenen, de kans bieden om hun visie en handelen op dit gebied te professionaliseren. Ook bij die doelgroep staan wij open voor een zeer divers publiek. We hebben maar 1 selectiecriteria: studenten moeten een sociaal-pedagogische opleiding volgen. We bekijken dat wel zeer ruim. Onder anderen studenten uit volgende opleidingen kunnen bij ons stage lopen: lerarenopleiding (kleuter, lager, secundair), sociaal werk (graduaat en bachelor), orthopedagogie (graduaat en bachelor), toegepaste psychologie, toegepaste gezondheidswetenschappen, jeugd- en gehandicaptenzorg, internaatwerking, pedagogie van het jonge kind, ergotherapie, logopedie, sociale readaptatiewetenschappen, gender en diversiteit, gezinswetenschappen, psychologie, pedagogiek, sociale verpleegkunde... We maken daarbij geen onderscheid naar gender, leeftijd, origine of geloofsovertuiging.

De gezinnen zijn vooral betrokken bij de praktijkontwikkeling omdat zij de opdrachtgevers zijn bij de ondersteuningsmomenten. We gaan aan de slag met hun hulpvragen.

De studenten hebben op een andere manier invloed op de praktijkontwikkeling. Naast het feit dat zij steeds worden bevraagd naar hun ervaring en leeransen binnen de organisatie blijft de organisatie ook ontwikkelen omdat hun curriculum ook blijft evolueren. Er komen steeds opleidingen bij, er worden werkveldcommissies georganiseerd, studenten brengen nieuwe theorieën en methodieken met zich mee. De ankerfiguren worden steeds geüpdatet over nieuwe technieken en methodieken vanuit verschillende disciplines en expertises binnen het werkveld.

2.3 Wat wil je bereiken: doelen

Er zijn in onze organisatie doelstellingen die op lange termijn allemaal hetzelfde hoofddoel nastreven: kwetsbare kinderen meer kansen bieden. Die doelstelling streven we via verschillende subdoelen na, op verschillende niveaus.

2.3.1. Kansarme kinderen kansrijker maken:

Deze doelstellingen als SMART omschrijven vraagt enige creativiteit...

Specifiek: we willen dat kinderen uit kwetsbare gezinnen meer kansen kunnen krijgen en/of grijpen en dat ze dat doen op verschillende levensdomeinen.

Meetbaar: elk gebied waar een kind extra ontwikkelingskansen meekrijgt, zich beter voelt, zich sterker voelt, zich meer geaccepteerd voelt, kan aan deelnemen, het gevoel heeft vriendjes te hebben, zich niet alleen voelt, is een winst die in principe gescoord zou kunnen worden.

Acceptabel: deze doelstelling kan niet in reuzenstappen worden gezien. Een kind dat kan deelnemen in een sportclub, een kind dat zijn vinger durft op te steken in de klas, een kind dat een succeservaring heeft...

Realistisch: deze doelstelling kunnen we alleen maar als realistisch beschouwen wanneer ze individueel, per kind, per situatie wordt bekeken. Als organisatie is het deel van onze job om ervoor te zorgen dat deze doelstellingen realistisch zijn of kunnen worden, rekening houdend opnieuw met elk uniek kind, elke unieke situatie.

Tijdsgebonden: elk kind heeft zijn eigen tempo en elk kind leeft in een omgeving die op zichzelf een eigen tempo heeft. Wij zullen nooit een kind forceren om tot een bepaald doel te komen. De kans is ook groot dat wij zelf de brug maken naar andere instanties of specifieke vormen van hulp zodat kinderen bepaalde doelen kunnen bereiken. We streven er niet naar om als organisatie elk mogelijk doel zelf te moeten realiseren.

2.3.2. Ouderbetrokkenheid verhogen, ouders empoweren, een onderwijscultuur binnen het gezin introduceren.

Deze doelstelling wordt als volgt SMART geformuleerd:

Specifiek: we willen ouders sterker maken, hen meer vat laten krijgen op hun eigen leven.

Meetbaar: elke stap die de ouder leert/durft/kan zetten, in eerste fase met ondersteuning, daarna op zelfstandige basis, is een winst. Elke vorm van steun of elk netwerk dat door de ouder kan worden aangesproken in geval er nood of behoefte aan is, is een winst en kunnen we in principe meten.

Acceptabel: deze doelstelling is opnieuw een langetermijndoelstelling en kunnen we opsplitsen in kleine stappen, geënt op de noden, de behoeftes en het tempo van iedere specifieke ouder. Het helpt de ouder op termijn om sterker te staan.

Realistisch: zolang we rekening houden met de unieke persoon en niet met wat derden graag zouden willen, is het een realistische doelstelling. Voor de ene ouder kan dat betekenen volledig op zelfstandige basis verder kunnen, voor de andere ouder kan dat betekenen omringd te zijn door voldoende hulpbronnen wanneer nodig, voor nog heel wat andere ouders zal het antwoord ergens tussenin liggen.

Tijdsgebonden: we moeten rekening houden met het tempo van de specifieke ouder. De ene ouder staat meteen open en klaar voor verandering en hulp, voor de andere ouder zal dat proces iets meer tijd in beslag nemen. Voor sommige ouders zal 1 periode van ondersteuning voldoende zijn, voor anderen zullen we meerdere studenten moeten inschakelen, bij nog andere ouders zal de ankerfiguur een vorm van ondersteuning bieden tot de ouder er klaar voor is of de nodige hulpbronnen zijn geïnstalleerd.

In bepaalde Katrolwerkingen in Vlaanderen kunnen de ouders zelf extra ondersteuning krijgen terwijl de kinderen op school zitten. Dat omschrijven we als de volwassenenwerking of de mobiele ondersteuning. Daarbij gaat de student 2 uur per week extra aan huis om de ouders te ondersteunen bij hun hulpvraag. Mogelijke thema's zijn: ondersteuning bij het aanleren van de Nederlandse taal, naar opleiding of tewerkstelling zoeken, gezonde huisvesting zoeken, opvoedingsvragen, het theoretisch rijbewijs behalen...

2.3.3. Toekomstige hulpverlener en leerkrachten de kans bieden de doelgroep van kwetsbare gezinnen te leren kennen.

Deze doelstelling kan als SMART worden geformuleerd:

Specifiek: studenten krijgen de nodige handvatten of tools aangereikt om met de doelgroep om te gaan.

Meetbaar: studenten worden wekelijks bevraagd naar hun ervaringen, wat hen helpt, wat ze nog nodig hebben, wat lukt, wat niet.

Acceptabel: het is een deel van de opdracht in het kader van hun professionalisering.

Realistisch: het is een stageopdracht waarbij ze hun kennis van de theorie moeten kunnen linken aan de praktijk (met de nodige coaching).

Tijdsgebonden: elke student heeft x-aantal stage-uren te volbrengen om de nodige competenties te verwerven en de nodige ervaring op te doen.

Uit de evaluaties met studenten blijkt dat de confrontatie met kansarmoede, andere waarden, normen en omgangsvormen in de ondersteunde gezinnen aanvankelijk weerstand oproept. Die verschillen leren hanteren met behulp van de ankerfiguur en medestudenten/ondersteuners tijdens de terugkomenten, maakt dat ze uiteindelijk positieve veranderingen rapporteren in attitudes (flexibiliteit, openheid, creativiteit) en communicatieve vaardigheden.

De **ankerfiguur** probeert die ontwikkeling bij de studenten als volgt te realiseren:

De ankerfiguur introduceert iedere student in het gezin. Er worden duidelijke afspraken gemaakt rond de frequentie en de duur van de studie- en gezinsondersteuning (2 x per week, 1 uur) en de ankerfiguur ziet erop toe dat de student die afspraken nakomt. Hij of zij organiseert verschillende supervisiemomenten waarin de studenten hun gevoelens en ervaringen ventileren en in het multidisciplinaire team van medestudenten leren reflecteren over de ondersteuningsmomenten in het gezin. Tijdens die bijeenkomsten gaan we telkens in op de link tussen theorie en praktijk. De ankerfiguur motiveert ook de studenten om hun kennis en vaardigheden te verbreden onder andere door hen te wegwijs te maken in het netwerk van sociale voorzieningen en andere referentiekaders, en hen aan te moedigen zich te engageren in projecten en studiedagen rond multiculturaliteit en kansarmoede. Hij of zij vertrekt bij de begeleiding en de evaluatie van studenten altijd van hun sterktes en interesses. De ankerfiguur is actief betrokken bij de evaluaties van de studenten. Hij of zij bereidt de tussentijdse en eindevaluaties van de studenten voor en participeert actief in de eindevaluatie van de student samen met de docent.

2.4 Uitgangspunten van je praktijk

Bij onze organisatie spreken we niet over cliënten, maar over **gezinnen**. Het gezin zien we als onze **opdrachtgever** omdat wij aan de slag gaan met de noden die zij ons aangeven. We werken via de presentietheorie, we willen er zijn voor het gezin als zij ons nodig hebben. We werken in het **tempo** van het gezin, op een laagdrempelige respectvolle wijze en bouwen een **vertrouwensrelatie** op. Wij bieden ondersteuning aan huis: wij vragen het gezin niet om naar ons toe te komen, maar gaan bij hen aan huis op het moment dat dat voor hen kan. Op die manier kunnen wij ons aanbod ook aanpassen aan de eigenheid van elk uniek gezin en de **context**.

De Katrol handelt vanuit de **empowermentgedachte** en wil de gezinsleden in hun kracht zetten. (Markey, 2009).

De Katrol biedt studie- en gezinsondersteuning aan huis bij kwetsbare, kansarme kinderen en hun gezin. De ondersteuning is **preventief**. Dat wil zeggen dat we zo vroeg als mogelijk willen interveniëren om een (schoolse en educatieve) achterstand en mogelijk uitval te voorkomen. De originele doelgroep bestaat uit kinderen uit derde kleuterklas, eerste en tweede leerjaar, maar alle aanwezige kinderen binnen het gezin kunnen bij de ondersteuning betrokken worden (baby's, kinderen uit secundair onderwijs...). De organisatie werkt integraal en contextueel. We hebben niet alleen aandacht voor het kind (en alle aanwezige brussen) en het leren, maar vooral ook voor alle randvoorwaarden, met andere woorden wat is de context (materieel, sociaal, financieel, pedagogisch...) van het kind en van het gezin. De Katrol blijft in ontwikkeling. Wanneer we feedback krijgen van de gezinnen, vanuit de basisscholen, van de studenten en/of hogescholen dan gaan wij daarmee aan de slag. (Markey, 2009)

Door de ondersteuning aan huis kunnen we hulpvragen en noden zeer snel detecteren en aanpakken. Doordat de studenten 2 tot 3 keer per week aan huis gaan, groeit er een bepaalde **vertrouwensband** tussen het gezin en de student. De student wordt als het ware 'deel van het meubilair' en kan het gezin en het gezinssysteem leren kennen zoals het in realiteit is. Dat zorgt er ook voor dat ouders en kinderen zich na een tijdje kwetsbaar durven op te stellen, dat zij aangeven waar zij moeite mee hebben en dat zij de student zien als hulpbron. Van bij de aanvang van de stage is het gezin ervan op de hoogte dat de student moet rapporteren bij de ankerfiguur en dat de student geen professional is, maar iemand in opleiding.

De ondersteuning binnen de gezinnen kan heel veel verschillende vormen aannemen. Studenten kunnen fungeren als voorbeeldfiguur die door de manier waarop ze situaties aanpakken de ouders tips en tricks kunnen meegeven, zonder daarbij belerend over te komen. Het kan zijn dat ouders expliciet hulp vragen aan de student bijvoorbeeld om structuur te vinden zodat hun kinderen beter luisteren; om bepaalde formulieren te begrijpen of in te vullen, om mee te gaan naar een oudercontact, doktersbezoek, bezoek aan de sociaal assistent... omdat ze niet alleen durven... Zowel de studenten als de ankerfiguren ondersteunen het gezin in het tempo en op maat van het gezin. Wij zullen het nooit forceren, maar zullen tegelijkertijd ook altijd in ons achterhoofd houden dat wij hen zelfredzamer willen maken, niet afhankelijker.

Ondersteuning bieden aan huis brengt verschillende voordelen met zich mee. In eerste instantie leer je als ondersteunende organisatie (zowel de ankerfiguur als de studenten) het gezin en de gezinscontext beter kennen. Je krijgt zicht op de leefomgeving en de woonsituatie van de gezinsleden die noden ervaren. Je ervaart het gezinssysteem en ziet hoe gezinsleden en omgevingsfactoren elkaar beïnvloeden. Een voorstel tot verandering is op die manier afgestemd op de noden en de leefwereld van die specifieke personen. We doen geen algemene voorstellen, maar zoeken samen met het gezin naar de meest optimale aanpak voor hun specifieke situatie. Dat zorgt ervoor dat de oplossing vaak beter aansluit bij de noden en dat er op die manier meer kans is op slagen. (Markey, 2009)

Doordat we **signalen** thuis oppikken en zien wat de gezinsleden bezighoudt, kunnen we snel reageren. Misverstanden kunnen we aanpakken of vermijden en dat doen we op **verschillende domeinen**. Bij de kinderen zal zich dat afspelen op het vlak van school, van vrijetijdsbesteding en van het algemeen welzijn of welbevinden. We werken aan talentontwikkeling en -ontplooiing, aan het zelfvertrouwen, aan sociale vaardigheden... Dat alles met het oog op een positieve evolutie bij het kind, die zich dan ook kan vertalen naar een positieve schoolloopbaan.

We focussen ons niet op wat fout loopt in het gezin. Wij gaan op zoek naar wat goed gaat, naar hun **gave gebieden**. Door ouders in hun kracht te zetten, door hen en de kinderen meer zelfvertrouwen te geven, kan er ook worden gewerkt aan wat minder goed loopt. Samen met de ouders en kinderen of jongeren gaan we op zoek naar een aanbod dat bij hen past, een oplossing die bij hun specifieke noden aansluit. (Markey, 2009)

Het **gezin** staat voor ons **centraal**. Wij zijn de vertrouwensfiguur van het gezin en staan naast hen. Dat betekent ook dat wij zonder mandaat van de ouders niet zullen samenzitten met andere diensten of organisaties. Wij geven zonder akkoord van de ouders geen informatie door. Wij zullen altijd proberen om een dialoog te stimuleren, wij zullen ouders voorbereiden op gesprekken, wij zullen klare taal spreken met de ouders zodat zij weten wat zij mogen verwachten van ons en van anderen. We geloven dat transparantie zorgt voor een sterke vertrouwensband en dat net die vertrouwensband zeer belangrijk is in een veranderingsproces. (Markey, 2009)

Wanneer de **veiligheid** van kinderen in het gedrang komt, zullen wij in eerste instantie samen met de ouders proberen om die situatie te veranderen. Wanneer er geen beterschap komt omdat de ouders niet willen of kunnen, zullen wij hen dan ook informeren over het feit dat wij als organisatie niet anders kunnen dan zelf stappen te ondernemen. De ouders zullen we daar altijd van op de hoogte stellen. (Markey, 2009)

De gezinnen kunnen zichzelf **aanmelden** of iemand kan hen aanmelden bij onze werking. Een aanmelder moet wel een akkoord hebben van het gezin. De ondersteuning is vrijblijvend, dat houdt in dat het gezin de ondersteuning op elk moment kan stopzetten. Een gezin kan ook op elk moment opnieuw een aanvraag tot ondersteuning indienen. Wij geloven dat er medewerking moet zijn om te komen tot intrinsieke motivatie en verandering, dus bereidwilligheid en medewerking van de ouders is een absolute must.

Studenten moeten een **ethische code** ondertekenen bij de aanvang van hun stage, om de privacy van de gezinnen te beschermen. Wat zij zien of horen tijdens hun stageperiode blijft binnen de organisatie. Zij kunnen (moeten) hierover in gesprek gaan met de ankerfiguren, maar niet met derden. In de terugkomenten respecteren we de privacy van de gezinnen en anonimiseren we casussen. Dat doen we ook als we de checklisten invullen. Wanneer studenten moeten rapporteren aan de lectoren doen ze dat ook via geanonimiseerde verslaggeving. (Markey, 2009)

We werken vanuit een onderbouwd methodisch kader waarbij we eclecticisch-integratief te werk gaan. Een van de belangrijkste pijlers binnen onze visie is het werken volgens de presentietheorie. Dat houdt in dat wij present zijn voor het gezin, we zijn er voor hen wanneer nodig. Wij gaan aan de slag met de hulpvraag van het gezin op dat moment en gaan samen met hen op pad, zonder te oordelen, in het tempo van het gezin.

Daarnaast zijn de contextuele theorie (Nagy), de systeemtheorie, de communicatietheorie (Watzlawick) en de structurele, cognitieve modificeerbaarheid (Feuerstein) belangrijke fundamenten waarop we de verdere werking uitbouwden. (Markey, 2009) (Zie meer gedetailleerd **punt 3.1.**)

De studenten stappen **onbevooroordeeld** naar het gezin. Zij krijgen op voorhand weinig informatie over het gezin zodat zij zelf hun mening kunnen opbouwen en bijsturen. De studenten gaan vraaggestuurd te werk. Ze luisteren naar de hulpvraag van het gezin en gaan daarmee verder aan de slag. De ankerfiguur volgt hen daarbij zeer nauw op. De ankerfiguur is de professionele kracht. Hij of zij is de vertrouwenspersoon van het gezin en de coach van de student. De studenten kunnen tijdens de stage-ervaring theoretische kennis vanuit de opleiding toepassen in de praktijk. Aan de hand van de feedback die de studenten krijgen van het gezin (de respons die ze krijgen op hun handelen) en van de ankerfiguur kunnen de studenten hun eigen leerproces in handen nemen en zich verder als professionele kracht ontplooien. (Markey, 2009)

Tijdens hun ondersteuningsmomenten moeten de studenten zich altijd bewust zijn van hun **voorbeeldfunctie**. Het gezin móét niets, wij gaan hen niet met de vinger wijzen. Via de voorbeeldfunctie van de student proberen we op een weinig bedreigende manier aan te geven hoe het ook anders kan. We bieden opties en alternatieven zonder ons daarbij aanvallend of denigrerend op te stellen naar het gezin toe. Wanneer ouders aangeven dat ze zelf verandering willen, zullen we samen met hen op zoek gaan naar hoe we dat kunnen aanpakken. (Markey, 2009)

De student treedt op als **mediator** binnen het gezin. Studenten brengen een vaak nieuwe, andere wereld binnen in het gezin. Niet alleen kunnen zij ouders een nieuwe kijk geven op hoe iets anders kan, maar ook bij kinderen kunnen zij een mentaliteitswijziging en andere zienswijze stimuleren. Zij kunnen kinderen motiveren door hen via spel en positieve bekrachtiging het belang van alle schoolse opdrachten te laten inzien. Kinderen die weinig **toekomstperspectieven** hebben door de situatie waarin ze opgroeien, kunnen worden geprikkeld, hun talenten worden gezien en aangewakkerd. We creëren nieuwe kansen waarvan het gezin niet wist dat die er (konden) zijn. Kinderen leren dat zij misschien een andere toekomst kunnen hebben dan ze zich in eerste instantie hadden voorgesteld. Op die manier kunnen de kinderen op een volwaardige manier participeren aan de maatschappij. Ze worden niet (opnieuw) uitgesloten, ze horen erbij en voelen zich betrokken. Er is geen polarisatie, geen wij-zijverhaal, zij kunnen evenveel deelnemen in de maatschappij als elk ander individu. (Markey, 2009)

Een goede coaching en opvolging van de student is cruciaal om de werking te doen slagen. Zie meer gedetailleerd punt 2.5.

2.5 Opbouw van je praktijk

De belangrijkste actor en het vertrekpunt van de werking in het Katrol-verhaal is de ankerfiguur. De ankerfiguur is de draaischijf van het hele gebeuren. De ankerfiguur is de vertrouwensfiguur van het gezin, de stagebegeleider of coach van de student en vrijwilliger, en de bruggenbouwer tussen het gezin en de rest van de maatschappij. De ankerfiguur matcht de studenten aan de gezinnen en introduceert de student binnen het gezin tijdens een eerste kennismakingsgesprek bij het gezin thuis. Bij de volgende ondersteuningsmomenten gaat de student op zelfstandige basis aan huis bij het gezin. De student rapporteert vervolgens over het ondersteuningsmoment zowel mondeling (terugkommoment, individueel gesprek, telefonisch...) als schriftelijk (checklist). Uit die gesprekken en checklist filtert de ankerfiguur informatie, hulpvragen, noden bij het gezin en bespreekt die verder met de student. Op basis van die info geven de student en ankerfiguur de volgende ondersteuningsmomenten vorm.

De ankerfiguur kan de student tips en info geven om de volgende ondersteuning aan te pakken. De student kan zelf bepaalde stappen zetten in het ondersteuningsproces, in samenspraak met het gezin en de ankerfiguur. Het kan ook gebeuren dat de hulpvraag van het gezin te complex is voor de student (alleen). Dan treedt de ankerfiguur weer meer op de voorgrond en onderneemt die de nodige stappen met het gezin. Er ligt geen vooropgesteld plan vast. Alles is afhankelijk van de draagkracht, ervaring, opleiding, wens van de student en de wens, maar ook de situatie, binnen het gezin. De ankerfiguur zorgt ervoor dat beide partijen zich comfortabel voelen en dat er voor zowel de student als het gezin optimale groeikansen zijn.

Om zowel de student als het gezin zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen, is het van groot belang dat de ankerfiguur een goede kennis heeft van de Sociale Kaart, een sterk sociaal netwerk heeft, communicatief vaardig is en in staat is om mensen te enthousiasmeren en te coachen.

De ankerfiguur is een professionele kracht die geselecteerd en tewerkgesteld wordt door het lokale bestuur met als opdracht de Katrolwerking optimaal te laten functioneren!

Hieronder vindt u een overzicht terug van alle concrete stappen van een ondersteuningstraject.

In de **eerste fase** wordt het gezin aangemeld of melden zij zichzelf aan voor ondersteuning door De Katrol.

De ankerfiguur gaat **kennismaken met** het gezin. Hij of zij legt de werking van De Katrol uit aan de ouders en toetst wederzijdse verwachtingen af. De ankerfiguur tracht zicht te krijgen op de noden en hulpvragen die bij het gezin leven. We werken echter in het tempo van het gezin en gaan aan de slag met wat zij ons op dat moment geven of vertellen.

We hebben geen checklist met vragen die het gezin moet beantwoorden voor de opstart, we gaan voort op het verhaal dat de ouders en kinderen ons brengen en wat de ankerfiguur aanvoelt op het moment van het kennismakingsgesprek. Zo heeft de ankerfiguur tijdens het gesprek ook oog voor de context waarbinnen het gezin leeft (huisvesting, gezinssysteem, communicatie...).

De ankerfiguren plannen een gesprek met de studenten die zullen stagelopen. Op basis van de opleiding en ervaring van de student zal de ankerfiguur een **match** proberen te maken **tussen de student en het gezin**. Elke opleiding heeft zijn eigen expertise en het zou een gemiste kans zijn de expertise van de student niet te linken aan de noden van het gezin. Een gezin met veel vragen rond onderwijs bijvoorbeeld – wat een agenda is, wat een oudercontact is, hoe het onderwijssysteem werkt, het belang van kleuteronderwijs... – matchen we met een student lerarenopleiding. Een groot gezin met veel opvoedingsvragen matchen we met een student orthopedagogie. Een nieuwkomersgezin zonder netwerk, zonder kennis van de stad of hulpverlenende instanties matchen we met een student sociaal werk... Het is daarom heel belangrijk dat de ankerfiguur het gezin en de student zo goed mogelijk leert kennen: hoe beter de match, hoe sterker de ondersteuningsmomenten.

Zodra de match op papier staat, gaat de **ankerfiguur samen met de student op kennismakingsgesprek bij het gezin**. Tijdens dat gesprek maken ze de praktische afspraken over wanneer de student naar het gezin kan gaan. Die ondersteuningsmomenten liggen in het ideale geval gedurende de hele stageperiode vast. Dat zorgt voor een eerste vorm van structuur, zowel voor het gezin als voor de student.

Na het gezamenlijke kennismakingsmoment tussen het gezin en de student kan de ondersteuning van start gaan. De student biedt 2 maal per week 1 uur ondersteuning bij het gezin. Nog 1 keer 2 uur per week overdag als er ook volwassenenwerking wordt geboden binnen het gezin. In totaal voor minstens 16 contactmomenten per gezin.

In de **eerste fase** zet de **student** in op de kennismaking binnen het gezin. De opdracht van de student bestaat tijdens die fase vooral in het leren kennen van de hulpvragen en noden, maar ook van de gave gebieden en sterktes binnen het gezin. De student kan het best zelf een kennismakingsactiviteit voorzien om zo de kinderen en de ouders op een speelse manier te leren kennen. Op die manier krijgt de student zicht op de eerste aspecten waarbij de kinderen en/of ouders graag hulp willen.

Op basis van de vraag van de kinderen en de ouders geven studenten de volgende ondersteuning vorm. Zij verrichten opzoekingswerk, gaan in gesprek met medestudenten en/of gaan te rade bij de ankerfiguur. Zij bereiden hun volgende ondersteuningsmoment voor en stappen zo terug naar het gezin voor de volgende ondersteuning. De ankerfiguur coacht hen in het zoeken van de nodige hulpbronnen en infokanalen om de ondersteuning vorm te geven en in te vullen.

De **studenten** detecteren de hulpvragen en noden tijdens hun wekelijkse ondersteuningsmomenten en koppelen die terug naar een ankerfiguur. De ankerfiguur is een professionele kracht die de stage van de student opvolgt en ook vertrouwensfiguur of constante blijft voor het gezin.

Het is belangrijk dat wat we verwachten van de student gekoppeld is aan de draagkracht van de student, de opleiding en de fase binnen de opleiding waarin de student zich bevindt. Bepaalde studenten ondersteunen 1 gezin (lintstages) andere studenten ondersteunen meerdere gezinnen (blokstages). De Katrol vraagt van de studenten een minimumengagement van 16 contactmomenten per gezin, een stageperiode moet dus minstens +/- 8 weken duren. Sommige stages duren 15 weken, andere studenten kunnen gedurende het hele schooljaar een aantal stage-uren opnemen. Dat varieert van opleiding tot opleiding.

De **hulpvragen kunnen evolueren** van ondersteuning tot ondersteuning, het is dan ook nodig dat een student zich flexibel kan opstellen.

Elke week rapporteert de student **mondeling en schriftelijk** over de ondersteuningsmomenten (checklist). De ankerfiguur leest de checklists en ze vormen de basis van het wekelijkse individuele gesprek tussen de ankerfiguur en de student.

Tijdens dat individuele gesprek bespreken ze enerzijds de gang van zaken binnen het gezin, welke hulpvragen de student heeft opgepikt, en wat de student ermee kan doen. Hoe kan de ankerfiguur de student daarin coachen? Kan de student de hulpvraag opnemen of is die te zwaar en moet de ankerfiguur stappen ondernemen? Anderzijds komt daarbij ook het professionaliseringsproces van de student aan bod. Wat lukt ondertussen goed voor de student? Wat zijn de sterktes? Waar moet in het kader van professionalisering en het behalen van de nodige competenties nog aan worden gesleuteld?

Wekelijks is er voor de studenten een **terugkommoment**. Dat is een vorm van multidisciplinair overleg waarbij alle studenten die stagelopen elkaar tips en feedback kunnen geven over bepaalde situaties of casussen, vanuit alle verschillende disciplines. De ankerfiguur organiseert en coacht dat moment. Thema's hierbij kunnen zijn: Hoe een gezin ondersteunen waarbij er geen enkele gemeenschappelijke taal aanwezig is? Hoe omgaan met een bepaalde problematiek? Hoe omgaan met en bewustwording van vooroordelen? Hoe ouderbetrokkenheid stimuleren? Hoe ervoor zorgen dat afstand en nabijheid in balans blijven? Elk thema waarmee de studenten kunnen worden geconfronteerd, wordt tijdens die terugkommomenten besproken.

Daarnaast voorzien de ankerfiguren wekelijks **vorming**. Alle studenten die stagelopen en die zich op dat moment kunnen vrijmaken wonen die vorming bij. De vorming gaat de ene keer over het methodische kader van De Katrol: presentietheorie, systeemtheorie, contextuele theorie... Het andere luik heeft als doelstelling om studenten meer voeling te laten krijgen met de lokale Sociale Kaart. De ankerfiguur en studenten gaan op bezoek bij allerhande organisaties waar gezinnen baat bij kunnen hebben, of die organisaties komen hun werking voorstellen aan onze groep studenten. We stellen vast dat die manier van werken een grote meerwaarde heeft voor de studenten en de gezinnen. Studenten zijn zich veel bewuster van wat er allemaal bestaat en met welke hulpvraag het gezin bij welke organisatie terecht kan. Het zorgt voor een vlottere doorverwijzing.

Zowel het individuele gesprek met de ankerfiguur, als de terugkommomenten, als de vormingen hebben tot doel de student handvatten te bieden om de volgende ondersteuningsmomenten in te vullen.

Halfweg de stage vindt er, afhankelijk van de opleiding, een **tussentijds evaluatiemoment** plaats. De ankerfiguur bevraagt daarbij ook het gezin om te horen hoe zij de student ervaren.

Bij bepaalde gezinnen is het nodig dat de ankerfiguur ook tijdens de stageperiode nog regelmatig langsgaat bij het gezin. Dat komt vooral voor in situaties waar er zwaardere problematieken spelen. In andere gezinnen is het voldoende dat de ankerfiguur bij de tussentijdse evaluatie even de stand van zaken gaat opnemen.

Na de tussentijdse evaluatie gaan de ondersteuningsmomenten gewoon verder (bijgestuurd door feedback op de tussentijdse evaluatie).

Bij de **eindevaluatie** gaat de ankerfiguur opnieuw polsen bij het gezin hoe de voorbije periode is gelopen. Er vindt een eindevaluatie plaats met de student, de ankerfiguur en een stagebegeleider van de opleiding.

Zowel bij de tussentijdse evaluatie als bij de eindevaluatie overlopen de ankerfiguur en de student het evaluatiedocument al op voorhand, zodat de student op het evaluatiemoment met de docent niet voor verrassingen komt te staan. In principe kan dat ook niet gebeuren. Wekelijks geeft de ankerfiguur al feedback op het handelen van de student binnen de gezinnen. De ankerfiguur zal zeer kort op de bal spelen en de student nauw opvolgen. Want hoe sterker de student, hoe beter de ondersteuning bij de gezinnen.

Na de afronding van de student probeert de ankerfiguur zicht te krijgen op het **al dan niet afronden van het gezin**.

Bij bepaalde Katrolwerkingen ronden we de ondersteuning van het gezin af omdat er geen kinderen meer aanwezig zijn die binnen de focusgroep vallen. Bij andere Katrolwerkingen kan de ondersteuning afgerond worden omdat het bestuur heeft vastgelegd dat een gezin maar 2 periodes ondersteuning kan krijgen.

- Katrolwerkingen die de vrijheid krijgen van het bestuur om zelf te bepalen wanneer de ondersteuning stopt, gebruiken volgende items als richtlijn:
- Zijn de ouders voldoende zelfredzaam, kunnen ze op zelfstandige basis verder?
- Is er een netwerk rondom het gezin aanwezig, heeft het gezin hulpbronnen waar zij een beroep op kunnen doen bij vragen/noden of werd er meer gespecialiseerde hulp geïnstalleerd binnen het gezin?
- Hoe staan de ouders zelf ten aanzien van de afronding, hebben zij er zelf voldoende vertrouwen in? (Als dat niet zo is, kan de ankerfiguur hier zelf nog verder aan werken zonder nog een nieuw traject met een student op te starten.)
- Hoe staat het met het algemene welzijn van de kinderen? Zien we zelf nog extra kansen waarbij we het gezin ondersteuning zouden kunnen bieden?

Hoelang we ondersteuning bieden binnen een gezin is dus afhankelijk van verschillende factoren.

Bij afronding geven we ook duidelijk mee dat het gezin de ankerfiguur nog altijd kan contacteren in geval van nood (als ze een brief niet begrijpen, bij nieuwe vragen...).

2.6 Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links

Belangrijke zaken om door te nemen voor en tijdens het opstarten en uitvoeren van een Katrolwerking:

1. Boek: *Van kansarm naar kansrijk? Studie- en opvoedingsondersteuning aan huis bij kinderen uit kwetsbare gezinnen*. Markey, 2009 (Uitgeverij Garant). Dit boek is te verkrijgen via het expertisecentrum of te bestellen via de uitgeverij. Het boek is ook terug te vinden in verschillende hogeschoolbibliotheken, bibliotheek van Oostende...
2. Teams: alle nodige documenten voor de ankerfiguren staan op dit digitale platform verzameld. Hier vind je bijvoorbeeld de checklisten terug, de ethische codes, de verslagen van regiovergadering, 2-daagse en terugkomdag, interessant materiaal om de vorming of terugkommomenten op te baseren, interessante eindwerken of bachelorproeven, contactgegevens van lectoren en medeankerfiguren... De ankerfiguur vindt hier alle nodige documenten terug voor zowel zichzelf als voor de studenten. Zodra de ankerfiguur bekend is, wordt die toegevoegd aan Teams zodat die over alle nodige documenten kan beschikken.
3. Draaiboek: een draaiboek voor het opstarten van een Katrolwerking. Laureyns, 2017 (bachelorproef opgemaakt door oud-ankerfiguur die nog banaba deed).
4. 24/7 bijstand door medewerkers expertisecentrum: Katrien Sabbe (0472 705221 – ankerfiguur2@dekatrol.org) & Emily Dumarey (0490 667309 – ankerfiguur10@dekatrol.org).

2.7 Verwante praktijken

De grootste verschillen tussen De Katrol en andere initiatieven zijn de bewuste keuzes:

- om zowel op studie- als gezinsondersteuning in te zetten
- om te kiezen voor het werken met studenten
- om aan huis te gaan zodat we in de leefwereld van het gezin kunnen werken met de ouders.

't Scharnier – Studie- en gezins-ondersteuning aan huis bij kwetsbare gezinnen, regio Brugge/Blankenberge.

't Scharnier werd opgericht met ondersteuning van De Katrol Oostende. Zij bieden net als De Katrol 2 keer per week ondersteuning aan huis door studenten uit diverse opleidingen. Zij werken ook met terugkomenten en checklisten. Hun werking heeft een schoolere insteek.

['t Scharnier - studieondersteuning aan huis - OCMW Brugge \(ocmw-brugge.be\)](http://www.tscharnier.be)

Domo-Home-Start: gezinsondersteuning aan huis. Home-Start werkt vooral met vrijwilligers. Studieondersteuning staat niet opgenomen bij de hoofddoelstellingen. Grote gelijkenissen zijn de preventieve gezinsondersteuning, de presentietheorie als belangrijkste pijler, focus op empowerment, netwerkverbreding en talentontwikkeling.

www.homestartvlaanderen.com

Uilenspel: schoolse ondersteuning aan kinderen met een maatschappelijke kwetsbaarheid. Werken alleen met vrijwilligers. Vooral focus op schoolse vaardigheden. Focusgroep derde kleuterklas, eerste en tweede leerjaar (originele focusgroep van De Katrol). Bieden 1 maal per week ondersteuning.

www.uilenspel.be

Vzw Kompanjon: studieondersteuning aan huis. Werken net als De Katrol met studenten, werken ook met kwetsbare ouders en kinderen. Focus op onderwijs.

www.kompanjon.be

Schoolcoaches Lier: bieden studieondersteuning 2 maal per week 1 uur. Werken rond het versterken van de ouders op schools vlak, huiswerk, agenda, administratie...

Samenwerking tussen Stad Lier, OCMW, Arktos.

<https://www.lier.be/wonen-en-leven/onderwijs-en-vorming/naar-school-in-lier/huiswerkbegeleiding/schoolcoaches-voor-gezinnen-met-kinderen-in-de-lagere-school>

Brugfigurenwerking: de grootste gelijkenissen zijn het laagdrempelig te werk gaan, doorverwijzingen en samen met de ouder op pad gaan, bruggen bouwen tussen ouder en school (soms ook ruimere Sociale Kaart). Geen intensieve ondersteuning aan huis op regelmatige basis. Werken niet met studenten.

<https://www.vlaanderen.be/plan-samenleven/doelstellingen-en-acties/netwerk/actie-15-brug-leggen-naar-onderwijs.be>

3. Onderbouwing

3.1 Theoretisch kader

De Katrol vertrekt vanuit een eclectisch-integratieve visie inzake het methodische kader. Daarmee bedoelen we dat we ons niet beperken tot 1 richting of stroming, maar plukken uit de verschillende theorieën en methodieken. Alle methodieken en theorieën die we hieronder bespreken, komen uit het boek *Van kansarm naar kansrijk? Studie- en opvoedingsondersteuning aan huis bij kwetsbare gezinnen* van J.P. Markey, 2009.

De hoofdmethodiek waarop onze werking is gestoeld is de **presentietheorie** van Andries Baart. Vanuit De Katrol willen we er zijn voor de gezinnen. Er zijn verschillende levensdomeinen waar de nodige aandacht naartoe kan gaan. We hebben zelf weinig voorwaarden en willen aansluiten op de leefwereld van het gezin zelf. We focussen ons daarbij niet op de problemen of op wat fout loopt. We gebruiken alledaagse taal en proberen vakjargon te vermijden. We gaan op een informele en hartelijke manier om met de gezinsleden. We stappen 'onbevooroordeeld' bij het gezin binnen en gaan aan de slag met wat het gezin ons brengt. Daardoor is er ook geen voorafgaande dossierkennis over het gezin nodig. We hebben een open agenda en werken transparant met het gezin. We zijn het gezin dankbaar dat zij ons in hun leefwereld toelaten.

Ook na de afronding van de ondersteuning blijft de ankerfiguur beschikbaar voor de gezinnen. Een gezin kan altijd opnieuw contact opnemen als ze een vraag hebben of moeilijkheid ervaren. De ankerfiguur blijft present. Afhankelijk van de hulpvraag kan de ondersteuning zeer kort en eenmalig zijn, of een nieuw ondersteuningstraject inhouden. (Markey, 2009)

De Katrol werkt, naast de presentietheorie, via een aantal **onderliggende methodieken**.

3.1.1. Systeemtheorie: P. Watzlawick.

Vanuit de Katrol hebben we oog voor het volledige gezinssysteem. We hebben oog voor het feit dat de verschillende actoren binnen het gezin elkaar beïnvloeden.

Vanuit het principe van Watzlawick, dat stelt dat je niet niet kan beïnvloeden, gaan we ervan uit dat de aanwezigheid van een student binnen een gezin verandering teweeg kan brengen. Wij willen niet dat de student met de vinger gaat wijzen, maar via de voorbeeldfunctie kan de student al heel wat tips en tricks aan de ouders meegeven zonder dat dat als belerend of als een terechtwijzing wordt ervaren. De manier waarop de student met de kinderen communiceert, de manier waarop de student motivatie kan stimuleren, de manier waarop de student regelmaat en structuur kan bieden... zijn allemaal zaken die de ouder kan oppikken door het feit dat er een student aanwezig is binnen het gezinssysteem.

De student en ankerfiguur hebben oog voor en besteden aandacht aan wat goed loopt binnen het gezin wanneer ze bij het gezin zijn. Ze benoemen dat ook tegenover de ouders en de kinderen. Wanneer je steeds benadeeld wordt, kan het goed doen om te horen wat je doet of betekent voor een ander. Een ondersteuner benoemt de sterke kanten en de krachten, maar heeft ook een luisterend oor voor de smarten.

De ondersteuner kan de kwetsbare ouders ontschuldigen en begrip tonen voor de inspanningen die ze dagelijks leveren om te proberen een goede ouder te zijn voor de kinderen. Die ingesteldheid

opent perspectieven om meer specifieke opvoedingsondersteuning bij de ouders te introduceren. (Markey, 2009)

3.1.2. Contextuele invalshoek: I. Nagy.

Door oog te hebben voor thema's als loyaliteit, vertrouwen, betrouwbaarheid, verdienste en schuld is de ondersteuner beter in staat om bepaalde situaties te overschouwen, te begrijpen, in te schatten.

Kinderen kunnen in hun relaties kwetsuren hebben opgelopen, afhankelijk van de aard en hevigheid daarvan (trauma's) kunnen die kwetsuren zorgen voor destructieve gerechtigheid. Nagy wijst er ook op dat de spiraal van destructie wordt versneld wanneer kinderen vaststellen dat hun mediators (familieleden, opvoeders, leerkrachten, hulpverleners) niet handelen bij het zien van psychische en fysieke kwetsuren die zij oplopen in het gezin. Er kan op latere leeftijd ook een onevenwicht ontstaan in hun balans van geven en nemen. Het is belangrijk dat wij als ondersteuner oog hebben voor de kwetsuren, oog en begrip hebben voor bepaald gedrag. Het is belangrijk dat wij als professional gedrag kunnen kaderen en kunnen bespreekbaar maken zonder daarbij iemand terecht te wijzen. Daarbij hanteren we vanuit De Katrol een open agenda. We zullen onze bezorgdheden bespreken met de ouders en zullen aan de hand van tips en tricks tonen hoe het ook anders kan. Wanneer de veiligheid van de kinderen in het gedrang komt, zullen wij dat ook openlijk bespreekbaar maken. In eerste instantie zullen we samen met de ouders op zoek gaan naar hoe zij de situatie zelf anders kunnen aanpakken of organisaties voorstellen die hen daarbij kunnen helpen. Wanneer de ouders niet tot verandering kunnen overgaan zullen wij hen ook melden dat wij zelf de nodige stappen zullen moeten zetten ter bescherming van het kind / de kinderen. We hebben begrip voor de ouders en de situatie waarin zij zich bevinden en de mogelijke rugzak die zij meedragen vanuit hun eigen opvoedingsverleden. Maar dat betekent niet dat wij goedkeuren wat gebeurt en dat kunnen laten gebeuren. We volgen hier zoveel als mogelijk het tempo van de ouder, met alle respect voor hun eigenheid, hun verleden en hun wensen, zonder daarbij voorbij te gaan aan het belang van de veiligheid en ontwikkelingskansen van hun kinderen. (Markey, 2009)

3.1.3. Structurele hulpverlening: S. Minuchin.

Structuur staat voor: 'de beschrijving van een geheel van onderdelen dat functioneert als een onderdeel van een groter geheel'. Minuchin gaat ervan uit dat men het functioneren van een gezin beter kan achterhalen als men het gezin kan observeren op een onbewaakt ogenblik. Bijvoorbeeld: Wie helpt het kind bij het uitrekken van de jas? Hoe reageren de gezinsleden als vader struikelt over een stoel? Wie maakt zich druk als er iets gemorst wordt? Gezinsscènes kunnen worden 'ontleed'. Wie was er aanwezig? Waarover ging het? Hoe reageerden de aanwezige gezinsleden? Waren er gezinsleden die samenspannen?...

Doordat de studenten 2 tot 3 keer (bij volwassenenwerking) aan huis gaan binnen het gezin worden zij al snel 'deel van het meubilair'. In eerste instantie zullen ouders en kinderen misschien nog een andere houding of gedrag aannemen ten aanzien van de student, maar zodra het gezin gewoon is aan de aanwezigheid van de student zal de student deelgenoot worden van de gewone gang van zaken binnen het gezin. De student zal het gezin kunnen observeren op onbewaakte momenten en zal ook kunnen zien hoe de interacties tussen de gezinsleden verlopen.

Studenten leren op die manier dat zij niet tot een vorm van etikettering mogen overgaan gebaseerd op hun eerste indrukken die zij van het gezin krijgen.

Volgens Minuchin moeten gezinsondersteuners vanaf de start aandacht schenken aan:

- de regels en het ritme van het gezin
- de structuur van de communicatie
- het belonen van het verbaal oplossen van conflicten
- het aangeven van het verschil tussen inhoud- en relatieboodschappen
- het laten zien hoe er gevraagd kan worden en hoe antwoorden verkregen kunnen worden
- het leren metacommuniceren.

De frequente aanwezigheid van studenten binnen het gezin zorgt enerzijds voor een beter zicht op de gezinsstructuren en context voor de student, maar anderzijds kunnen gezinsleden ook zaken overnemen van de student. Wanneer de student en/of ankerfiguur een goede verstandhouding heeft met de ouders en de kinderen kunnen ze zaken openlijk bespreekbaar maken bij het gezin. Het is dan ook zeer belangrijk om te werken in het tempo van het gezin en te investeren in een vertrouwensrelatie. (Markey, 2009)

3.1.4. Cognitieve hoek: R. Feuerstein.

De structurele, cognitieve modificeerbaarheid staat centraal in deze methodiek. Volgens Feuerstein leert men het vlugst via een mediator, een vertaler... iemand die het begrip in een ruimere context kan duiden. Ouders, leerkrachten, familieleden, hulpverleners enz. vallen onder die noemer. Binnen de werking van De Katrol willen we de studenten als mediator binnen de gezinnen installeren. We willen dat studenten uitleggen wat ze bedoelen, wat ze gaan doen en welk denkgedrag ze gaan ontwikkelen. De student trekt de aandacht van de gezinsleden en gaat na of het gezin de bedoelingen accepteert. Veel kwetsbare, kansarme kinderen gaan weinig tot nooit op reis, nemen weinig of niet deel aan zinvolle vrijetijdsbesteding... Via ondersteuning van De Katrol proberen we het gezichtsveld van de kinderen te verruimen. We proberen hun talenten te ontdekken en aan te wakkeren, hun interesses te achterhalen en hen te tonen dat de wereld groter is dan wat zij op dat moment kennen. (Markey, 2009)

Naast die methodische kaders, waarop de werking is gestoeld, blijven de ankerfiguren zich bijscholen. Door de grote diversiteit binnen de doelgroep en de problematieken is dat een absolute must.

3.2 Argumenten op basis van onderzoek

3.2.1. Onderzoek (beleving- en levenslooponderzoek): De kracht van studie- en opvoedingsondersteuning aan huis: een onderzoek bij De Katrol Oostende.

Relevante uitkomsten: Howest voerde een kwalitatief belevingsonderzoek en levenslooponderzoek bij gezinnen die 10 jaar eerder ondersteuning kregen van De Katrol.

Hieruit kwamen heel wat rijke verhalen met duidelijke patronen. Er waren zowel gesprekken met de ouders, als met de kinderen, als allebei samen. Algemeen gaven de ouders en kinderen aan dat ze met een tevreden gevoel terugkeken naar de ondersteuning van De Katrol. De ondersteuning had hen geholpen in een periode waarin dat voor hen nodig was.

In het onderzoek werden ook de eerste 2 doelstellingen van De Katrol onderzocht. Bij de doelstelling 'kansarme kinderen kansrijker maken', ervoeren de ouders als positief dat er een steunfiguur was voor hun kind, die hen motiveerde en sterker maakte op verschillende vlakken. Ook de tweede doelstelling 'ouders zelfredzamer maken en een studiecultuur installeren' werd algemeen als positief ervaren. Ouders durfden na de ondersteuning de stap te zetten met vragen naar school of andere diensten, kinderen konden een eigen planning opmaken...

De Katrol is een ontwikkelproject, het onderzoek had dus niet als doel de werking te evalueren, wel hoe ouders het 10 jaar na de ondersteuning stellen. Achteraf bekeken de gezinnen de ankerfiguur niet als hulpverlener, maar als persoon die er was voor hen, die luisterde en iemand op wie ze konden rekenen.

Bronvermelding: Veys, J., & Desnerck, G. (2016). De kracht van studie- en opvoedingsondersteuning aan huis: een onderzoek bij De Katrol Oostende. Howest.

3.2.2. Onderzoek (projectmatig wetenschappelijk onderzoek): Het kansarmoedeproject De Katrol: een evaluatie van de effecten van studieondersteuning aan kansarme kinderen op de professionele competenties van leerkrachten en hulpverleners.

Relevante uitkomsten: Het onderzoek van Howest vond opmerkelijke verschillen tussen de groep studenten die wel en de groep studenten die geen ondersteuning bij kansarme gezinnen had gegeven. De studenten die ondersteuning boden, verwierven op bepaalde aspecten een positievere en genuanceerde visie met betrekking tot gezinnen in kansarmoede en verwierven ook in meerdere mate een aantal competenties zoals het stilstaan bij de eigen invloed.

Als we deelnemers die studie- en opvoedingsondersteuning hebben gegeven tijdens de opleiding vergelijken met diegenen die dat niet hebben gedaan, vinden we nog enkele verschillen. De eerste groep gaat meer akkoord met de visie dat ouders een diploma belangrijk vinden en alles willen doen voor hun kinderen, dan de groep die geen studieondersteuning heeft gegeven. Aanvullend zijn er een vijftal competenties die door de deelnemers die ondersteuning boden worden aangeduid als meer verworven: verantwoordelijkheid opnemen, flexibiliteit, tijd nemen – geduld hebben, stilstaan bij eigen invloed, werken met het positieve en zich respectvol opstellen. Die resultaten suggereren dat het Katrolpracticum een specifieke bijdrage levert aan het succesvol omgaan met kansarme ouders en hun kinderen. Professionals geloven meer in de inzet van ouders voor hun kinderen en hebben meer dan anderen een aantal specifieke competenties verworven die helpend kunnen zijn in het succesvol omgaan met deze doelgroep.

Bronvermelding: Barbez, C., Deroo, M., & Desnerck, G. (2011). Het kansarmoedeproject De Katrol: een evaluatie van de effecten van studieondersteuning aan kansarme kinderen op de professionele competenties van leerkrachten en hulpverleners. (PWO project 852). Brugge: Hogeschool West-Vlaanderen.

3.2.3. Onderzoek (kwaliteitsonderzoek): Hoe bereik je een gezin? Wat de hbo-pedagoog van de Katrol Rotterdam kan leren.

Relevante uitkomsten: Samenvattend kunnen we vaststellen dat De Katrol bij gezinnen gedurende de ondersteuning deels positieve effecten heeft op de studiecultuur thuis. Bij de ouders gaat het om de aspecten betrokkenheid (bijv. bij schooltaken) en in mindere mate om een positievere (opvoedings)houding naar het kind. De effecten zijn waarneembaar in de rapportages van de studenten, bij de interne begeleiders en ook ouders geven aan dat ze dat meer doen (bijv. meer lezen met kinderen, complimenten geven, minder strijd om het huiswerk). Er zijn ook positieve gevolgen merkbaar bij het kind. Zo was er vooruitgang merkbaar op het vlak van inzet, zelfvertrouwen en leerprestaties. De positieve benadering van De Katrol om met gezinnen in contact te treden, in te zetten op vertrouwen en gelijkwaardigheid, wordt gezien als iets positiefs in het onderzoek. Dat we de info die we krijgen van het gezin niet met andere diensten bespreken zonder toestemming wordt als positief gezien. Besluit: De Katrol leert ons dat het ook anders kan. De werkplek is het gezin (niet de school als werkplek) en de pedagoog is er voor het gezin (niet voor de leerkrachten).

Bronvermelding: Le Sage, L. (2011). Hoe bereik je een gezin? Wat de hbo-pedagoog van De Katrol Rotterdam kan leren. VBSP.

3.2.4. Onderzoek (masterproef): Ouderbetrokkenheid bij het schoolgebeuren bij kansarme en kansrijke gezinnen

Relevante uitkomsten:

*Volgens ervaren tutors zorgen zij ervoor dat ouders meer betrokken zijn bij hun kind.

*In het project meedraaien leidt voor de tutors tot een unieke leerervaring, zowel op persoonlijk als professioneel vlak.

* De ankerfiguur is een centrale persoon in de ondersteuning van het gezin, dat bevestigde dit onderzoek. Er is een dichte relationele betrokkenheid tussen de ankerfiguur, de student en het gezin.

Bronvermelding: Schaessens, M. (2011). Ouderbetrokkenheid bij het schoolgebeuren bij kansarme en kansrijke gezinnen. UGent.

3.2.5. Onderzoek (praktijkgericht onderzoek): Samenvatting rapportage integrale aanpak armoede in gezinnen.

Relevante uitkomsten: Als succesfactoren voor de ondersteuning van gezinnen in armoede op basis van de monitor en leerkring zijn er 8 werkzame elementen bij de aanpak van armoede in gezinnen:

De aanpak is toegankelijk voor alle gezinnen, want is gebaseerd op:

1) laagdrempeligheid

2) continuïteit.

De aanpak sluit aan bij alle gezinnen want is gebaseerd op:

3) vertrouwen

4) presentie

5) maatwerk.

De aanpak is duurzaam voor alle gezinnen want is gebaseerd op:

6) integraliteit

7) empowerment

8) gemeenschapsvorming.

Stichting De Katrol Rotterdam nam deel aan dit onderzoek als partner binnen de leerkring. De Katrol zet in op alle 8 werkzame elementen.

Bronvermelding: Lusse, M., Van der Ree, L., & Le Sage, L. (2021). Samenvatting rapportage integrale aanpak armoede in gezinnen. Sint Laurensfonds.

3.2.6. Onderzoek (onderzoeksrapport): Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs.

Relevante uitkomsten:

*Verschillende actoren zien De Katrol als een meerwaarde.

- De ouders merken vooruitgang, willen verder aan het project deelnemen en er wordt in het gezin meer tijd gemaakt voor het studiegebeuren. Oudercontacten worden opgevolgd en er worden vragen gesteld aan de leerkracht.

- Studenten beschreven hun stage bij De Katrol praktisch unaniem als een meerwaarde voor hun opleiding.

- Scholen stellen de meerwaarde vast van kinderen die ondersteuning krijgen.

Bronvermelding: De Backer, L., Van Keer, H. (2008). Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs. Koning Boudewijnstichting.

3.2.7. Onderzoeksrapport: Wenselijke preventie van kansarmoede bij jonge kinderen: De Katrol

Relevante uitkomsten:

Dit onderzoek toetst de werking van De Katrol af aan de 5 dimensies van wenselijke preventie en concludeert dat het project qua opzet beantwoordt aan die criteria. Daarnaast worden kort enkele andere studies die de meerwaarde van het project op korte termijn aantonen aangehaald en ook de meerwaarde voor de deelnemende studenten. De conclusie van dit artikel is dat het project De Katrol 'an sich' niet in staat is om leerachterstand en uitsluiting van kansarme kinderen te voorkomen, maar wel een bijdrage kan leveren als onderdeel van een globale aanpak. Het rapport doet ook aanbevelingen aan de overheid om initiatieven als De Katrol financieel te ondersteunen.

Bronvermelding: Barbez, C. & Deroo, M. (2012). Wenselijke preventie van kansarmoede bij jonge kinderen: De Katrol in Tijdschrift klinische psychologie.

4. Voorwaarden voor uitvoering

4.1 Competente medewerkers

De **ankerfiguren** hebben een sociaal/pedagogische achtergrond. Zij moeten capabel zijn om toekomstige leerkrachten en hulpverleners te coachen en stages te begeleiden. Zij dienen in staat te zijn om vlot contact te leggen met een zeer diverse groep aan kwetsbare gezinnen, maar evenzeer met de studenten en met de rest van het professionele netwerk en de Sociale Kaart.

Het is zeer belangrijk om een open, respectvolle houding aan te nemen naar alle betrokken actoren toe. De ankerfiguur ziet de ouders als opdrachtgevers, staat als vertrouwensfiguur naast de ouder, wat er soms voor kan zorgen dat andere partners binnen het werkveld hier wat moeite mee hebben. Het is de kunst om zich als steunfiguur van de ouder op te stellen en toch een positieve samenwerkingsrelatie te bekomen met alle instanties en organisaties die het gezin omringen. Daarnaast moet de ankerfiguur in staat zijn om moeilijke, confronterende gesprekken aan te gaan met het gezin, zonder dat het daarbij tot een vertrouwensbreuk komt.

Naar de studenten toe is het nodig om een coachende houding aan te nemen, waarbij de ankerfiguur hen op een positieve manier kan laten experimenteren en hun professionele vaardigheden verder kan laten ontwikkelen. De ene student heeft meer sturing en coaching nodig, de andere moet worden afgeremd, nog andere studenten moeten worden beschermd tegen hun eigen enthousiasme en idealisme. Investeren in studenten is investeren in de toekomstige collega's in het werkveld. Het is een zeer belangrijk luik in de opdracht als ankerfiguur.

Het expertisecentrum voorziet jaarlijks een **tweedaagse** waarbij alle ankerfiguren minstens 1 dag aanwezig moeten zijn (dat is beschreven in de licentievoorwaarden). De tweedaagse geven we vorm aan de hand van de noden die ankerfiguren doorgeven gedurende het jaar op regiovergaderingen, de digitale intervisie (koppen bij elkaar), dagelijkse telefoontjes of mails. De tweedaagse vullen we enerzijds in met een meer theoretisch luik waarbij sprekers worden uitgenodigd rond een bepaald thema (zoals de preventiepiramide, Solentra, bindkracht, werken met vrijwilligers, Khalid Benhaddou...) anderzijds voorzien we altijd dat ankerfiguren ruimte krijgen om te leren van elkaar. We werken bijvoorbeeld met stellingen waarbij de ankerfiguren in kleine groepen zaken kunnen uitwerken, we werkten ook al met materialenbeurzen waarbij de ankerfiguren elkaar kunnen tonen welk materiaal zij inzetten bij de studenten of bij de ondersteuning in de gezinnen, maar ook casusbespreking komt aan bod. Als ankerfiguur sta je vaak alleen binnen de job en alle ankerfiguren geven aan dat het een meerwaarde is om met andere ankerfiguren samen te komen en expertise te delen.

De Ankerfiguur moet zich houden aan alle voorwaarden die in de licentievoorwaarden omschreven staan. De Ankerfiguur moet wekelijks terugkommomenten organiseren voor de studenten, dient zich te verdiepen in de lokale Sociale Kaart, moet zich engageren om een correcte stagebegeleiding te bieden aan de student, dient de student te introduceren bij het gezin, heeft beroepsgeheim en meldingsplicht (zie bijlage licentievoorwaarden).

Opstartende ankerfiguren kunnen ook altijd enkele dagen meelopen bij vzw De Katrol Oostende om de werking wat onder de knie te krijgen.

Op vrijdag voorziet vzw De Katrol Oostende ook altijd vorming voor de studenten. De nieuwe ankerfiguren mogen daar altijd op aansluiten. Alle andere ankerfiguren en studenten vanuit Vlaanderen en Nederland mogen dat ook, maar dan digitaal, aangezien wij niet de ruimte hebben om iedereen in Oostende te ontvangen.

Verschillende Katrolwerkingen schakelden het expertisecentrum in bij de aanstelling van de ankerfiguur (Zottegem, Melle, Asse, Meetjesland).

4.2 Kwaliteitsbewaking

Sinds 2014 is vzw De Katrol erkend als expertisecentrum. Het expertisecentrum kreeg als opdracht de uitrol van de Katrolmethodiek in Vlaanderen en de daarbij horende kwaliteitsbewaking.

De Katrol is een beschermde merknaam. Wanneer een lokaal bestuur of lokale organisatie een Katrolwerking wenst op te starten dan dienen zij bepaalde licentievoorwaarden te ondertekenen. Die voorwaarden werden opgemaakt om de methodiek te beschermen, maar vooral om de kwaliteit te beschermen die De Katrol wil garanderen ten aanzien van zowel de ondersteunde gezinnen als de deelnemende studenten.

Zie meer gedetailleerde informatie over de overdracht en kwaliteitsbewaking vanaf 4.5.

Op dit moment wordt er nog geen uniform meetinstrument gebruikt om kwaliteit te meten. Elke lokale Katrolwerking dient te rapporteren op een eigen manier aan het lokale bestuur.

Het expertisecentrum registreert op dit moment alleen kwantitatieve gegevens over de verschillende Katrolwerkingen heen.

Concreet gaat het over **cijfergegevens** van de werking over een heel jaar:

- * aantal unieke gezinnen in ondersteuning
- * aantal unieke gezinnen met migratieachtergrond
- * aantal unieke kinderen in ondersteuning
- * aantal trajecten
- * aantal mobiele ondersteuning (volwassenenwerking door studenten)
- * aantal gezinnen op de wachtlijst
- * aantal vrijwilligers
- * aantal ankerfiguren in de werking + aantal uur per week beschikbaar voor de Katrolwerking
- * aantal studenten (met opleiding en opsplitsing tussen blokstages en lintstages).

Er wordt op dit moment samengewerkt met het Kenniscentrum Gezinswetenschappen om een **impactmetingstool te ontwikkelen**. Verschillende organisaties steken daarvoor de koppen bijeen zoals Home-Start, le Petit vélo jaune, StapSteen (Home-Start)...

Een van de medewerkers van het expertisecentrum volgt op dit moment de **opleiding Impactevaluatie** in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting, Anders Annelies en Thomas More. Door die opleiding te volgen hopen we tot een vorm van impactevaluatie te kunnen komen die voor alle Katrolwerkingen inzetbaar of toepasbaar kan zijn.

4.3 Ruimte en infrastructuur

De ankerfiguur heeft een werkruimte nodig. Er moet ook een ruimte worden voorzien voor het terugkoment en de vorming met de studenten. Afhankelijk van of er al dan niet met blok- en/of lintstages studenten wordt gewerkt moet er ook worden gekeken voor een ruimte waar de studenten kunnen verblijven voor en na de ondersteuningsmomenten.

De ankerfiguur heeft in principe niet veel meer nodig dan een bureau, een computer (met internet) en een telefoon (smartphone, want veel gezinnen gebruiken vooral whatsapp/messenger, er is nood aan vertaalapps...).

Gedurende de jaren zijn heel wat Katrolwerkingen opgestart. Wij zien dat er een grote meerwaarde is als de Katrolwerking gelinkt, verbonden of in de buurt is van andere laagdrempelige, preventieve gezinsondersteunende diensten. Zoals een inloopteam, een ontmoetingshuis, een ruilhoekje, een sociale kruidenier, een pamberbank, een consultatiebureau, familiesalons... Ook een goede samenwerking met de brugfiguren of een gecombineerde werking ankerfiguur/brugfiguur kan absoluut een meerwaarde bieden. Wanneer er een goede samenwerking heerst tussen die verschillende organisaties, of soms zelfs gedragen wordt door dezelfde persoon, dan merk je dat de overgang voor de ouders veel gemakkelijker gaat. Het werkt zeer drempelverlagend en er ontstaat een gevoel van vertrouwen. Als het nodig is, is er een warme overdracht waarbij zowel de doorverwijzer als de ouders erop kunnen vertrouwen goed terecht te zullen komen. Er ontstaat een groter vangnet rondom het gezin.

4.4 Kostprijs

De kosten voor het opstarten en uitvoeren van een Katrolwerking hangen af van de mogelijkheden binnen het lokale bestuur.

De voornaamste kosten zijn de loon- en werkingskosten voor een ankerfiguur. Afhankelijk van het aantal gezinnen dat een lokaal bestuur wil bereiken kunnen die kosten hoger of lager liggen. Wij rekenen dat een voltijdse ankerfiguur zo'n 50 trajecten per jaar kan volbrengen. 1 traject betekent 1 student in 1 gezin gedurende 1 semester. Let wel, het gaat daarbij dus niet om 50 unieke gezinnen. Een gezin kan in het eerste semester een student (en dus traject) krijgen en in het tweede semester opnieuw. Ook hierin kan een lokaal bestuur zelf beslissingen nemen. Bij een aantal Katrolwerkingen heeft het bestuur beslist om een gezin maximaal 2 periodes ondersteuning te bieden om de wachtlijst te beperken en zoveel mogelijk gezinnen de kans te bieden om van een periode ondersteuning te genieten. Andere Katrolwerkingen kleven er geen vaste termijn op, maar checken regelmatig de zelfredzaamheid bij het gezin en kunnen zo al dan niet beslissen om tot afronding over te gaan. De kosten voor een voltijdse ankerfiguur schatten we op zo'n 50.000 euro per jaar.

Voor heel wat ankerfiguren is hun functie opgenomen binnen een groter geheel. Zo zijn er ankerfiguren die ook de functie als brugfiguur opnemen of deels een andere taakinvulling hebben binnen het OCMW of sociaal huis, CAW of Huis van het Kind.

De belangrijkste materialen voor een ankerfiguur zijn een telefoon en een computer. Er moet internet worden voorzien en een printer is handig.

Afhankelijk van de beslissingen van het lokale bestuur zal de locatie groter of kleiner moeten zijn. Als een lokaal bestuur beslist alleen met lintstages te werken (studenten die na hun schooluren 1 gezin ondersteunen) zal de ruimte kleiner zijn dan wanneer een bestuur ook beslist met blokstages aan de slag te gaan.

Studenten met een blokstage ondersteunen 2 tot 7 gezinnen, maar hebben ook een lokaal nodig waar zij tussen de huisbezoeken, terugkommomenten, vorming en individuele gesprekken de voorbereidingen kunnen maken en de checklisten kunnen schrijven. Bij blokstages wordt er vanuit de hogeschool of universiteit ook meer opvolging van de student verwacht. Er wordt verwacht dat de ankerfiguur de studenten frequenter kan coachen en opvolgen, waardoor het interessanter is om de studenten dicht in de buurt te hebben. De lokalen die moeten worden voorzien, moeten dus beschikbaar zijn voor de studenten. Bij lintstagestudenten is er in principe maar 1 keer per week een ruim lokaal nodig om het terugkommoment te houden. Dat kan ook perfect worden georganiseerd in een vergaderruimte, ruimte in bibliotheek...

Er worden, tot op heden, geen kosten in rekening gebracht voor de ondersteuning vanuit het expertisecentrum. We verwachten wel (beschreven in licentievoorwaarden) dat de ankerfiguur minstens op 1 van de dagen van de tweedaagse aanwezig is. De kostprijs van die tweedaagse bedraagt normaal gezien 50 euro per dag.

Aan de regiovergadering en dergelijke zijn geen vaste kosten verbonden, behalve eventueel de verplaatsingskosten en als het lokale bestuur waar de regiovergadering wordt georganiseerd ervoor kiest om de aanwezigen een lunch aan te bieden, als het vergaderuur zich daartoe leent.

Het expertisecentrum zal interessante vormingen doorsturen naar alle ankerfiguren, maar de keuze om hieraan te participeren en dus eventueel te moeten betalen voor inschrijving ligt volledig bij het lokale bestuur.

Als het werkingsgebied van de lokale Katrolwerking vrij groot is, voorzien verschillende Katrolwerkingen een kilometervergoeding voor de studenten en vrijwilligers die ondersteuning bieden. Andere Katrolwerkingen voorzien fietsen, steps... Dat is zeer regiogebonden.

4.5 Overdracht en implementatie

Wanneer een lokaal bestuur interesse toont in een mogelijke opstart van een Katrolwerking neemt het contact op met het expertisecentrum. Het expertisecentrum organiseert een verkennend gesprek waarin we de wederzijdse verwachtingen aftoetsen.

Wanneer de vraag van het lokale bestuur matcht met het aanbod dat het expertisecentrum kan bieden, kunnen we een samenwerking opstarten.

De naam De Katrol is een beschermd merknaam. Een organisatie moet aan een aantal voorwaarden voldoen om de naam De Katrol te mogen gebruiken. Die voorwaarden staan beschreven in de licentievoorwaarden (zie bijlage). Het lokale bestuur waar de toekomstige Katrolwerking wordt opgericht moet ze ondertekenen.

Afhankelijk van de wensen van het lokale bestuur wordt het expertisecentrum betrokken in het aanstellen van de nieuwe ankerfiguur.

Als de ankerfiguur voor de nieuwe Katrolwerking bekend is, wordt die persoon toegevoegd aan de mailgroepen van het expertisecentrum en aan het digitale platform Teams. Daarop worden alle mogelijke documenten ter beschikking gesteld van de ankerfiguur.

De ankerfiguur vindt er de documenten terug die hij of zij nodig heeft voor de coaching en opvolging van de studenten (zoals ethische codes, checklisten...), contactgegevens van hogescholen, materiaal om vorming en terugkommomenten vorm te geven, verslaggeving van regiovergaderingen en tweedaagsen, contactgegevens van alle ankerfiguren in Vlaanderen en Nederland, interessante bachelorproeven en onderzoeken, tips & tricks van medeankerfiguren...

Het ontstaan van De Katrol, het methodische kader en de werkwijze van de ankerfiguur staan beschreven in het boek *Van Kansarm naar kansrijk? Studie- en opvoedingsondersteuning aan huis bij kinderen uit kwetsbare gezinnen*. Medeoprichter Jean-Pierre Markey schreef dat boek (2009, uitgeverij Garant). Het is belangrijk dat de nieuwe ankerfiguur het boek naleest.

Er bestaat ook een **draaiboek over het opstarten** van een Katrolwerking. Daarin kan een nieuw startende ankerfiguur tips en tricks terugvinden over hoe de eigen werking aan te pakken en vorm te geven.

Na 1 à 2 jaar Katrolwerking komen de medewerkers van het expertisecentrum op bezoek bij de lokale Katrolwerking. Tijdens dat bezoek bespreken we uitvoerig de algemene werking van de lokale Katrol en gaan we na of de overeengekomen (licentie)voorwaarden worden gevolgd. Wanneer een Katrolwerking na dat gesprek als positief wordt ervaren, wanneer de methodieken worden gevolgd en men trouw blijft aan de werking zoals die initieel werd bedoeld, ontvangt de lokale Katrolwerking een kwaliteitslabel. Als er aandachtspunten zijn, er te veel wordt afgeweken van de originele werking kunnen we beslissen om een aantal werkpunten mee te geven en krijgt de lokale werking ruim de tijd om de werking bij te sturen.

Het **expertisecentrum biedt** ondersteuning bij de dagelijkse werking van de ankerfiguur. Hieronder vindt u een overzicht terug van de opdrachten waartoe het expertisecentrum zich engageert ten aanzien van de actieve Katrolwerkingen.

- De **oprichting van nieuwe Katrolwerkingen** moet via het expertisecentrum verlopen. Het expertisecentrum ondersteunt de oprichting. De coördinator en de ankerfiguren uit De Katrol Oostende staan nieuwe ankerfiguren met raad en daad bij. De nieuwe ankerfiguren moeten een opleiding volgen in het expertisecentrum. Die opleiding houdt een aantal vormingsmomenten in, terugkommomenten, de opstart/afronding bij studenten en gezinnen... Daarbij stellen we een aantal opleidingsmomenten voorop. Zodra de nieuwe Katrolwerking is opgericht blijven de medewerkers van het expertisecentrum altijd bereikbaar voor verdere ondersteuning en vorming (aanwezigheid bij terugkommoment, aanwezigheid bij vorming, evaluatie...) De coördinator en ankerfiguren van het expertisecentrum blijven altijd bereikbaar en beschikbaar voor verdere hulp en ondersteuning waar nodig.
- Het expertisecentrum De Katrol Oostende en Stichting De Katrol Rotterdam (voor Katrolwerkingen in Nederland) zijn verantwoordelijk voor het **overhandigen van de kwaliteitslabels/erkenning** en het opvolgen van een correcte manier van werken van de erkende Katrolwerkingen. Wanneer een Katrol een aanvraag tot erkenning indient, gaat De Katrol Oostende (expertisecentrum) ter plaatse en 'controleert' of de desbetreffende Katrol effectief de grote lijnen volgt, zoals in de licentievoorwaarden beschreven. Als dat zo is, kan de aanvragende Katrol een certificaat van kwaliteitserkenning krijgen. Als die overhandiging plaatsvindt met een officiële plechtigheid moet de coördinator daarvan op de hoogte worden gebracht. Na de erkenning moet het expertisecentrum De Katrol Oostende opvolgen of de werking dezelfde werkwijze blijft respecteren. Als dat niet het geval is, kan de erkenning worden ingetrokken. Omdat Stichting De Katrol Rotterdam en het expertisecentrum De Katrol Oostende een gedeelde verantwoordelijkheid hebben, spreekt het voor zich dat beide organisaties regelmatig overleggen. Ofwel ter plaatse ofwel via regelmatig digitaal overleg.
- Het expertisecentrum De Katrol Oostende en de verantwoordelijke coördinator organiseren jaarlijks verschillende overlegmomenten.

* **Regio-overleg**

De coördinator organiseert driemaandelijks een overleg met de ankerfiguren. Naargelang de grootte van de groep kan dat opgesplitst worden in kleinere 'sectoren'. (bijv. sector Oostende: Oostende, Torhout, Oudenburg, De Haan, Gistel... - sector Ieper: Ieper, Vleteren/Lo-Reninge, Veurne...) Die regiovergaderingen worden georganiseerd om de dagelijkse werking en de pijnpunten van de verschillende Katrolwerkingen te bespreken. Via dat overleg roepen we de ankerfiguren ook op om de agenda voor de tweedaagse en andere overlegmomenten vorm te geven, aan de hand van hun noden, vragen en bedenkingen. De coördinator woont dat overleg altijd bij.

* **Tweedaagse**

Tijdens deze vorming van 2 dagen maken we ruimte voor verschillende agendapunten. Het is de bedoeling dat er tijdens die 2 dagen aandacht is voor vorming (bijv. externe sprekers), overleg met lectoren uit diverse hogescholen in functie van een optimale samenwerking, bespreking van aandachtspunten voortgekomen uit het regio-overleg, casusbespreking, kennismaking met nieuwe ankerfiguren, evaluatie van het afgelopen werkingsjaar en vooruitblik op het komende schooljaar en de bijbehorende nieuwe evoluties... De tweedaagse organiseren we met het oog op een optimale, kwalitatieve werking waarbij alle verschillende Katrollen met dezelfde visie, missie en werkwijze naar buiten treden.

* **Terugkomdag**

Jaarlijks organiseren we bij de aanvang van het nieuwe schooljaar een terugkomdag. Die dag zorgt ervoor dat alle Katrollen op een uniforme manier te werk gaan. We overlopen gemaakte afspraken, bekijken van dichtbij de opstart van studenten en gezinnen, bespreken eventuele moeilijkheden en zoeken gezamenlijk naar mogelijke oplossingen. Ook hier staan zaken op de agenda die als aandachtspunt uit de tweedaagse naar voren werden gebracht (bijv. extra vorming, netwerking, officieel vastleggen van concrete afspraken...).

* Naargelang de noden en behoeften van de ankerfiguren en hangende pijnpunten of ontwikkelingen in het werkveld kan de coördinator beslissen meer vorming, opleiding, workshops of andere bijeenkomsten te voorzien (veranderingen in de welzijns wereld zoals bij Comité voor de Bijzondere Jeugdzorg, casussen waarbij de ankerfiguur moeilijkheden ondervindt...).

* Sinds september 2021 is er twee- à driewekelijks een **digitaal intervisiemoment** via Teams. Tijdens zo'n moment is er altijd een medewerker van het expertisecentrum bereikbaar voor ankerfiguren die er behoefte aan hebben. Zo'n digitaal moment duurt 1 uur en tijdens dat uur kunnen ankerfiguren aansluiten of vertrekken wanneer zij dat willen. De meestvoorkomende thema's die op dat digitale moment worden besproken zijn vragen of casussen waar de ankerfiguren mee vastzitten. Het kan gaan om casussen vanuit de gezinnen, studenten, samenwerkingspartners, lokale besturen... De grootte van de groep varieert naargelang het aantal ankerfiguren die met een vraag of kwestie zitten. Die aanvullende intervisie werd opgestart op vraag van de ankerfiguren zelf. Na elk semester vroegen we of de groep dit moment wilde behouden en aangezien de ankerfiguren die deelnamen aangaven het als positief en steunend te ervaren beslisten we om het moment gedurende het volgende jaar te behouden.

- De coördinator zorgt voor de **dispatching tussen de ankerfiguren en de hogescholen**. Jaarlijks moeten ankerfiguren studenten rekruteren binnen de hogescholen, het project bekendheid geven en mensen enthousiasmeren. De coördinator zoekt naar de meest efficiënte manier om dat te laten gebeuren (bijv. 1 centraal aanspreekpunt voor de

hogescholen).

- Het expertisecentrum De Katrol Oostende voorziet een **digitale tool** waar elke nieuwe opstartende ankerfiguur toegang toe heeft. Via de tool wordt een starterspakket voorzien voor de beginnende ankerfiguren, maar daarnaast wordt de tool ook een werkinstrument voor al langer bestaande Katrolwerkingen. Via de tool vindt de ankerfiguur alle nodige documenten terug, net als de vormingspakketten, contactgegevens, interessante teksten, info over subsidies en hoe ze aan te vragen, verslagen (van regiovergadering, tweedaagse, terugkomdag...). Elke ankerfiguur kan hier gebruik van maken en kan ook zelf info toevoegen.
- Het expertisecentrum De Katrol Oostende engageert zich om een **signaalfunctie** op te nemen in gebieden, regio's waar de nood aan een Katrolwerking zich voordoet. In zoverre dat die info aan ons bekend wordt gemaakt.
De signaalfunctie nemen we ook op om noden bij de doelgroep te signaleren bij het lokale en hogere bestuur.

5. Bronnen

Barbez, C., Deroo, M., & Desnerck, G. (2007). Het kansarmoedeproject De Katrol: een evaluatie van de effecten van studieondersteuning aan kansarme kinderen op de professionele competenties van leerkrachten en hulpverleners. (PWO project 852). Brugge: Hogeschool West-Vlaanderen.

De Backer, L., Van Keer, H. (2008). Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs. Koning Boudewijnstichting.

Markey, J.P. (2009). Van kansarm naar kansrijk? Studie- en opvoedingsondersteuning aan huis bij kinderen uit kwetsbare gezinnen. Garant.

Le Sage, L. (2011). Hoe bereik je een gezin? Wat de hbo-pedagoog van De Katrol Rotterdam kan leren. VBSP.

Schaessens, M. (2011). Ouderbetrokkenheid bij het schoolgebeuren bij kansarme en kansrijke gezinnen. UGent. [Unpublished master's thesis]

Barbez, C., & Deroo, M. (2012). Wenselijke preventie van kansarmoede bij jonge kinderen: De Katrol. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 42(2), 77-86.

Pattyn, I. (2012). Het project De Katrol: een evaluatie van de effecten van studie- en gezinsondersteuning aan kansarme gezinnen op de attitudes en competenties van de studenten. UGent.

Vangampelaere, K. (09/06/2022). Een op de acht kinderen riskeert op te groeien in armoede, vooral aan de kust. Focus WTV. Geraadpleegd op 05/09/2023, van <https://www.focus-wtv.be/nieuws/een-op-de-acht-kinderen-riskeert-op-te-groeien-armoede-vooral-aan-de-kust>

Veys, J., & Desnerck, G. (2016). De kracht van studie- en opvoedingsondersteuning aan huis: een onderzoek bij De Katrol Oostende. Howest.

Laureyns, P. (2017). Een draaiboek voor het opstarten van een Katrolwerking. Howest.

Lusse, M., Van der Ree, L., & Le Sage, L. (2021). Samenvatting rapportage integrale aanpak armoede in gezinnen. Sint Laurensfonds.

6. Contactgegevens

Wie maakte de beschrijving op?

Naam: Katrien Sabbe

Uitvoerende organisatie: vzw De Katrol Oostende

Adres: Leffingestraat 1, 8400 Oostende

E-mail: ankerfiguur2@dekatrol.org

Telefoonnummer: 0472705221

Neem voor alle actieve Katrolwerkingen in Vlaanderen en Nederland een kijkje op www.dekatrol.org – bij contacten kunt u naar beneden scrollen en alle contactgegevens van alle ankerfiguren terugvinden.